

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ**

ГАЙДУК МАРІЯ АНДРІЇВНА

**ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПРОТИДІЇ ЗАГРОЗАМ ВТРАТИ ЛІКВІДНОСТІ
ТА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА
(НА ПРИКЛАДІ ТОВ "ІНТЕГРАЛ")**

Спеціальність 072 – Фінанси, банківська справа та страхування

АВТОРЕФЕРАТ

на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Тернопіль – 2018 р.

Дипломною роботою за освітнім ступенем «магістр» є рукопис

Робота виконана на кафедрі економіки та фінансів Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

Науковий керівник:

кандидат економічних наук
Дячун Ольга Дмитрівна
доцент кафедри економіки та фінансів,
Тернопільський національний
технічний університет імені Івана
Пулюя

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент
Оксентюк Богдана Андріївна
доцент кафедри промислового
маркетингу,
Тернопільський національний
технічний університет імені Івана
Пулюя

Захист відбудеться 22 лютого 2018 р. о ____ годині на засіданні екзаменаційної комісії №55 у Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя за адресою: 46001, м. Тернопіль, вул. Білогірська, 50, навчальний корпус № 10, ауд. ____

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах ринкової економіки обґрунтованість та дієвість управлінських рішень на мікро- та макrorівнях значною мірою залежить від результатів оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання, зміст якої виходить за межі обчислення окремих коефіцієнтів і передбачає вивчення комплексу показників, які відображають різні аспекти діяльності підприємства.

На сьогоднішній день, набуває актуальності забезпечення фінансової стійкості підприємств.

Адже саме фінансова стійкість підприємства забезпечує його життєдіяльність, подальший розвиток та конкурентоспроможність.

Значна кількість підприємств в Україні має незадовільну структуру капіталу та відчуває нестачу оборотних коштів. За своєчасної розробки та впровадження заходів, спрямованих на поліпшення фінансового стану в довгостроковому періоді, такі підприємства можуть збільшити свій майновий потенціал, відновити платоспроможність та прибутковість. Попередження розвитку негативних кризових явищ на підприємстві є можливим тільки за систематичного забезпечення управлінського персоналу інформацією про поточний рівень фінансової стійкості та здатність підприємства до подальшого розвитку. Така фінансово-аналітична інформація повинна отримуватися за результатами оцінювання фінансової стійкості підприємства.

Питання оцінки фінансової стійкості підприємств розглядалися в працях зарубіжних науковців і практиків, зокрема: М.І. Баканова, І.Т. Балабанова, О.М. Волкової, В.В. Ковальова, Л.Т. Гіляровської, Д.А. Єндовицького, О.Ю. Верланова, В.М. Родіонової, Н.О. Русак, Р.С. Сайфуліна, М.О. Федотової, А.Д. Шеремета, Л. Бернстайна та ін.

Вагомий внесок у розробку теоретичних та методичних засад оцінки фінансової стійкості вітчизняних підприємств внесли вчені-економісти: О.І. Барановський, А.І. Даниленко, Л.А. Лахтіонова, О.В. Павловська, В.В. Сопко, А.М. Поддєрьогін, Н.П. Шморгун, Г.В. Савіцька, М.Д. Білик, О.О. Терещенко, М.Г. Чумаченко та ін.

Проте, актуальності не втрачають подальші дослідження в цьому напрямку та оновлення підходів до забезпечення підвищення рівня ефективності функціонування підприємств.

Мета дослідження – дослідження теоретико-методичних засад управління ліквідністю та фінансовою стійкістю підприємства, а також розробка практичних рекомендацій щодо підвищення якості управління нею на прикладі ТОВ «Інтеграл».

Об'єктом дослідження є ліквідність та фінансова стійкість підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти управління ліквідністю та фінансовою стійкістю ТОВ «Інтеграл».

Основні завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретико-методичний інструментарій дослідження фінансової стійкості та ліквідності підприємства.

2. Здійснити фінансово-економічне оцінювання діяльності ТОВ «Інтеграл».

3. Сформувати шляхи підвищення рівня якості управління фінансовим станом підприємства.

4. Проаналізувати галузевий ринок функціонування досліджуваного підприємства.

5. Розробити модель управління запасами ТОВ «Інтеграл» та обґрунтувати доцільність реалізації інвестиційного проекту.

Методи дослідження: системно-структурний, індуктивно-дедуктивний аналізи, класифікація даних, порівняння, аналіз взаємовпливу, економіко-математичний аналіз.

Інформаційну базу дослідження є статистичні дані, вітчизняні та закордонні статті, тези конференцій, підручники, посібники, фінансові звіти ТОВ «Інтеграл».

Наукова новизна результатів полягає у тому, що на основі ґрунтовного аналізу діяльності ТОВ «Інтеграл» здійснено розробку актуальних пропозицій щодо покращення його фінансового стану.

Практичне значення одержаних результатів зводиться до того, що розроблені у роботі практичні рекомендації щодо протидії загрозам втрати ліквідності та платоспроможності можуть бути використані в діяльності ТОВ «Інтеграл» та аналогічних підприємств.

Апробація результатів роботи та публікації. Результати проведеного дослідження опубліковано у працях, які є тезами науково-практичної конференції. Основні положення та висновки даного дослідження доповідались та обговорювались на Міжнародній науково-практичній конференції «Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах»

Структура та обсяг дослідження. Робота складається із вступу, шести розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дослідження становить 137 сторінок. Робота містить 14 таблиць, 22 рисунка. Список використаних джерел налічує 77 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** визначено актуальність теми дослідження, обґрунтовано мету, на основі чого сформовано завдання, предмет та об'єкт, перелічено методи досліджень, що використовувалися у роботі, вказано на інформаційну базу дослідження, а також описано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів.

У **розділі 1 «Методичні підходи до дослідження фінансової стійкості та ліквідності підприємства»** здійснено аналіз наукових поглядів на розуміння суті та методик розрахунку показників фінансової стійкості підприємства в системі основних характеристик фінансового стану; досліджено теоретично-методичні підходи до оцінювання рівня ліквідності підприємства; охарактеризовано особливості проведення прогнозування фінансового стану як елементу системи превентивного антикризового управління.

У даному розділі було здійснено теоретичне узагальнення основ аналізу фінансової стійкості та ліквідності підприємства.

Визначено, що фінансова стійкість підприємства – це властивість підприємства, яка відображає в процесі взаємодії зовнішніх і внутрішніх факторів впливу досягнення стану фінансової рівноваги і здатність не лише утримувати на відповідному рівні протягом деякого часу основні характеристики діяльності підприємства, але й функціонувати та розвиватися.

Розроблено схему взаємозв'язку фінансової стійкості та фінансової безпеки підприємства, що дозволяє усвідомити значущість цього індикатора.

Визначено моделі, економічний зміст та методики розрахунку показників, що характеризують фінансову стійкість та ліквідність як в загальному, так і з використанням статистичної звітності досліджуваного підприємства.

Виявлено, що ліквідність характеризує спроможність суб'єкта господарювання проводити розрахунки за своїми зобов'язаннями за рахунок наявних грошових коштів і за рахунок грошових коштів, отриманих від реалізації окремих елементів майна підприємства.

Здійснено узагальнення методів прогнозування фінансового стану підприємства як елементу превентивного антикризового управління.

У розділі 2 «Фінансово-економічне оцінювання діяльності ТОВ «Інтеграл» проведено аналіз фінансових результатів діяльності підприємства; здійснено оцінювання рівня ліквідності та фінансової стійкості підприємства.

Здійснено дослідження техніко-економічної характеристики діяльності ТОВ «Інтеграл», що є базою вивчення, шляхом аналізу історії діяльності, структури та динаміки балансу з період 2012-2016 рр.

Основні результати дослідження полягають в наступному.

Чистий прибуток як кінцевий результат діяльності підприємства мав нестійку динаміку. Найстрімкіший спад був характерний для 2013 року, в якому порівняно із попереднім ТОВ «Інтеграл» недоотримало прибутку в розмірі 3077 тис. грн. Цезумовлено значною кількістю взаємозалежних факторів, проте основними були скорочення обсягів реалізації та збільшення собівартості одиниці продукції. Наступний рік був більш успішним з позицій нарощення чистого прибутку (зростання відбулося від рівня збитку в розмірі - 133 тис. грн. у 2013 році до 2333 тис. грн. у 2016 р.). Період 2015-2016 рр. був прибутковим, проте досягнутий рівень прибутковості поступово знижується і на кінець 2016 р. становив 52 тис. грн.

Рентабельність продукції найвищого значення досягла у 2013-2014 роках, коли її рівень становив 0,1. В наступні роки ця величина різко знижувалася – спершу до 0,02 у 2015 р., та в кінцевому результаті зафіксувалася на рівні 0,01 у 2016 р., що пов'язано із суттєвим зростанням собівартості продукції, яке не супроводжувалося відповідним зростанням валового прибутку.

Із проведених розрахунків та відповідного аналізу стає очевидно, що жодного із аналізованих років не спостерігалося ліквідності балансу ТОВ «Інтеграл» та відповідності нормативним значенням відносних показників ліквідності. Наприклад, аналіз коефіцієнту поточної ліквідності ТОВ «Інтеграл»

дозволяє твердити, що він є достатнім майже протягом всього аналізованого періоду за винятком 2013 року, коли він становив 0,9 та не досягав мінімального нормативного значення.

Що стосується фінансової стійкості, найнижчим рівнем фінансової залежності характеризувався 2015 р., в якому досліджуваний показник становив 4,28 од. Для інших періодів значення показника суттєво вищі, що підтверджує недостатній рівень фінансової стійкості, адже залучені ресурси, з однієї сторони, допомагають вирівняти платіжний баланс підприємства, в той же час негативно впливають на маневреність організації.

У розділі 3 «Удосконалення системи управління фінансовим станом ТОВ «Інтеграл»» проведено розробку основних принципів застосування стратегічного управління фінансовою стійкістю підприємства; окреслено шляхи підвищення стійкості системи проти дії загроз економічній безпеці ТОВ «Інтеграл».

Доведено, що до основних шляхів підвищення фінансової стійкості підприємства, на які варто звернути особливу увагу, можна віднести: запровадження системи планування формування запасів; проведення постійного моніторингу платоспроможності та фінансової стійкості покупців; розробка політики збору платежів за реалізовану продукцію щодо своїх контрагентів; запровадження моніторингу щодо стану дебіторської заборгованості та впровадження заходів для зменшення частки дебіторської заборгованості в структурі оборотного капіталу.

Сформовано логічну структуру процесу управління фінансовою стійкістю підприємства, що включає 5 етапів – від планування методологічної бази для визначення особливостей розрахунку показників фінансової стійкості, і завершуючи її контролем та прогнозуванням.

Зазначено, що у сучасних економічних умовах при проведенні стратегічного менеджменту на ТОВ «Інтеграл» необхідно створити гнучку внутрішню структуру управління підприємством, навчити управлінський персонал майбутніх дій при здійсненні тієї чи іншої стратегії. Для цього проаналізовано різні форми зовнішнього фінансування, які можуть бути використані ТОВ «Інтеграл».

Розроблено шляхи підвищення рівня економічної безпеки ТОВ «Інтеграл», зокрема описано наступні принципи забезпечення економічної безпеки суб'єктів підприємництва: законність, цілеспрямованість, економічна доцільність, контроль, диверсифікація, баланс інтересів.

Описано сукупність критеріїв, яким повинна відповідати система фінансової безпеки досліджуваного підприємства.

У розділі 4 «Спеціальна частина» показано, що група виробництва електричного устаткування машинобудівної промисловості характеризується поступовим зростанням обсягів виробництва. На кінець 2016 року даний показник досягнув 26587,0 тис. грн., що є найвищим рівнем за період 2010-2016 рр.

Здійснено PEST - аналіз підприємств машинобудівного комплексу України, зокрема показано, які політичні, економічні, соціальні та

технологічні фактори найбільшою мірою впливають на діяльність вітчизняних підприємств.

на

Охарактеризовано сферу управління підприємствами, які потребують особливо прискіпливої уваги управлінців та керівників машинобудівних підприємств. Для більш повної характеристики підгалузі, в якій працює ТОВ «Інтеграл», проведено SWOT-аналіз підгалузі "Виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування".

Також наведено дані проведено аналізу фінансової стійкості підприємств машинобудування в Україні, результатом якого стало визначення типу фінансової стійкості як кризового.

У розділі 5 «Обґрунтування економічної ефективності» проведено прогнозування ефективності інвестиційного проекту за допомогою прийомів імітаційного моделювання; здійснено розробку моделі управління запасами на ТОВ «Інтеграл» як елементу системи забезпечення стійкого фінансового стану.

Запропонований проект стосується розробки та впровадження у виробництво нової системи електроживлення постійного струму, який потребує 500 тис. грн. вкладень. Досліджено залежність ефективності інвестиційного проекту від невизначених чинників.

Розраховано, що середня величина чистої поточної вартості дорівнює 40,41 тис. грн., а стандартне відхилення – 31,74 тис. грн. Одержані дані свідчать, що значення чистої поточної вартості може змінюватися від (-20,45) до 112,51 тис. грн.

В результаті проведеного імітаційного моделювання виявлено, що оскільки практично при будь-яких поєднаннях грошових потоків отримані значення є додатними, слід вважати, що досліджуваний проект є прийнятним для виконання.

Також розроблено моделю управління запасами на ТОВ «Інтеграл» як елементу системи забезпечення стійкого фінансового стану із використанням програмного забезпечення MS Excel.

У розділі 6 «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях» описано стан забезпечення охорони праці на ТОВ «Інтеграл», проаналізовано систему управління нею, законодавчо-нормативне регулювання та принципи забезпечення. Також здійснено оцінювання стійкості інженерно-технічного комплексу підприємства до дії світлового випромінювання ядерного вибуху і заходи щодо підвищення стійкості. Крім того сформовано підхід до забезпечення фінансування робіт із запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків.

ВИСНОВКИ

У роботі здійснено теоретичне узагальнення і визначення напрямків удосконалення процесів діагностування загроз діяльності підприємства і розроблення системи протидії їм (на прикладі ТОВ «Інтеграл»).

Основні теоретико-методологічні та прикладні результати дослідження дозволяють зробити наступні висновки:

1. Обґрунтовано, що досягнута підприємством фінансова стійкість забезпечує стабільність фінансового стану підприємства та можливість протидії зовнішнім

загрозам. Доведено, що показники фінансової стійкості та ліквідності є мінливими, проте, вони здатні демонструвати реальний фінансовий стан суб'єкта господарювання. Серед основних факторів, які впливають на фінансову стійкість підприємства, виділено наступні: стан підприємства на товарному ринку; конкурентоспроможність продукції (робіт, послуг); ділова репутація підприємства; залежність підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів; наявність неплатоспроможних дебіторів; ефективність господарських і фінансових операцій.

2. Узагальнено методи, моделі та правила проведення досліджень в сфері прогнозування стійкості фінансового стану підприємства та його ліквідності. Доведено, що вихідним пунктом кожного з методів є визнання факту деякої наступності (чи визначеної стійкості) змін показників фінансово-господарської діяльності від одного звітного періоду до іншого. Тому, у загальному випадку, перспективний аналіз фінансового стану підприємства являє собою вивчення його фінансово-господарської діяльності з метою визначення фінансового стану цього підприємства в майбутньому.

3. Здійснено фінансово-економічне оцінювання діяльності ТОВ «Інтеграл», результатом чого став висновок, що із збереженням поточних тенденцій та на фоні зниження рівня його прибутковості, підприємство перебуватиме у вкрай нестабільному стані з позицій можливості протидії загрозам втрати ліквідності та фінансової стійкості.

4. Здійснено порівняння цілого ряду показників, які характеризують фінансовий стан ТОВ «Інтеграл», із рекомендованими величинами та співвідношеннями, що дало змогу встановити недостатньо високий фінансової стійкості аналізованого підприємства для максимальної ефективності функціонування.

5. Здійснено економічне обґрунтування напрямів удосконалення механізму управління фінансовим станом ТОВ «Інтеграл» шляхом розробки основних принципів застосування елементів стратегічного управління фінансовою стійкістю, а також проаналізовано шляхи підвищення рівня економічної безпеки ТОВ «Інтеграл».

6. Показано, що формування системи фінансової безпеки досліджуваного підприємства повинне відповідати таким критеріям: забезпечення усіма доступними засобами, методами і заходами фінансової безпеки підприємств від можливих загроз; постійне здійснення комплексу заходів щодо забезпечення дії системи фінансової безпеки, впровадження функціонування комплексу попереджувальних заходів; забезпечення дотримання науково обґрунтованих критеріїв рівня фінансової безпеки, відповідності встановленим вимогам і нормам під час проведення спеціальних заходів та засобів захисту, залучення новітніх технологій протидії промислому шпигунству; забезпечення дотримання критерію фінансової обґрунтованості вартості системи безпеки; здатність самостійного функціонування системи фінансової безпеки підприємств за єдиними методологічними, функціональними й організаційними принципами.

7. Проаналізовано стан обсягів виробництва машинобудівної галузі в розрізі підгалузей і виявлено, що група виробництва електричного устаткування (а до цієї

підгалузі відноситься ТОВ «Інтеграл») характеризується поступовим зростанням обсягів виробництва розширенням місткості ринку.

8. Запропоновано у роботі підприємства використовувати економіко-математичні моделі управління запасами та вибору серед інвестиційних пропозицій або проектів потенційно найбільш вигідні. На основі заданих вхідних параметрів ТОВ «Інтеграл» апробовано такі моделі та доведено, що вони можуть бути універсальними та лише доповнюватися даними за окремими чинниками вплив на кінцевий результат.

9. Проаналізовано стан охорони праці на підприємстві та описано ключові елементи функціонування системи безпеки життєдіяльності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Гайдук М. Оцінка фінансових ризиків в діяльності підприємства / Панухник Олена, Гайдук Марія // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції „Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах“, 22-24 вересня 2016 року — Т. : Крок, 2016 — С. 97-99. — (Особливості розвитку локальних економічних систем та виробничих структур економіки).

2. Гайдук М. Особливості невизначеності зовнішнього середовища діяльності підприємства / Дячун Ольга, Гайдук Марія // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих учених «Соціально-економічні аспекти розвитку економіки», 27-28 квітня 2017 р. / Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, 2017. – 97-98 с.

АНОТАЦІЯ

Гайдук М.А. Формування системи протидії загрозам втрати ліквідності та фінансової стійкості підприємства (на прикладі ТОВ "Інтеграл"). – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – ТНТУ ім. І. Пулюя. – Тернопіль, 2018.

Об'єктом дослідження є ліквідність та фінансова стійкість підприємства.

Метою роботи є дослідження теоретико-методичних засад управління ліквідністю та фінансовою стійкістю підприємства, а також розробка практичних рекомендацій щодо підвищення якості управління нею на прикладі ТОВ «Інтеграл».

Методи дослідження. В процесі дослідження був використаний методичний апарат, що складається з дослідження, аналізу і синтезу – при визначенні основних понять та категорій фінансової стійкості підприємства; економіко-математичного аналізу – для визначення типу фінансової стійкості підприємства на основі розрахованих показників.

У даній роботі проаналізовано теоретично-методичний інструментарій дослідження фінансової стійкості та ліквідності підприємства; здійснено фінансово-економічне оцінювання діяльності ТОВ «Інтеграл»; сформовано шляхи підвищення

рівня якості управління фінансовим станом підприємства; проаналізовано галузевий ринок функціонування досліджуваного підприємства; розроблено модель управління запасами ТОВ «Інтеграл» та обґрунтовано доцільність реалізації запропонованого інвестиційного проекту.

Ключові слова: ліквідність, фінансовастійкість, стратегічне управління, інвестиційний проект.

ANNOTATION

Hayduk M.A. Development of a threat counter system not to lose the enterprise liquidity and finance stability (LLC “Integral” as a case study). - The manuscript.

Research on obtaining an educational degree "Master" in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance". - TNTU. - Ternopil, 2018.

The object of research is the liquidity and financial stability of the enterprise. The aim of the work is to study the theoretical and methodical principles of liquidity management and financial stability of the enterprise, as well as to develop practical recommendations for improving the quality of management of it, for example, LLC «Integral».

Research methods. In the course of the research the methodical apparatus consisting of research, analysis and synthesis was used - in determining the main concepts and categories of financial stability of the enterprise; economic-mathematical analysis - to determine the type of financial sustainability of the enterprise on the basis of calculated indicators.

In this paper the theoretical and methodical tools of the research of financial stability and liquidity of the enterprise are analyzed; Financial-economic evaluation of the activity of LLC "Integral" was carried out; the ways of improving the quality of management of the financial condition of the enterprise are formed; the sectoral market of the investigated enterprise functioning is analyzed; The integrated inventory management model LLC "Integral" has been developed and the expediency of realization of the proposed investment project has been substantiated.

Key words: liquidity, financial stability, strategic management, investment project.

